

กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการก่อตั้งและดำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น "จันเสน"
จังหวัดนครสวรรค์

นางสาวสุนทรี ลีลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-2330-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PARTICIPATORY COMMUNICATION PROCESS IN ESTABLISHING AND MAINTAINING
"CHANSEAN" A LOCAL MUSEUM IN NAKHON SAWAN

Miss Suntharee Lila

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Speech Communication
Department of Speech Communication and Performing Arts
Faculty of Communication Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2005
ISBN 974-14-2330-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการก่อตั้งและดำรงอยู่ของ
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น "จันเสน" จังหวัดนครสวรรค์

โดย

นางสาวสุนทร ลีลา

สาขาวิชา

วาทวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. พีระ จิรโสภณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบ
(รองศาสตราจารย์ เมตตา วิวัฒนานุกูล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์สุกัญญา สมไพบูลย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

สุนทรี่ ลีลา : กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการก่อตั้งและธำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
 "จันเสน" จังหวัดนครสวรรค์. (PARTICIPATORY COMMUNICATION PROCESS IN
 ESTABLISHING AND MAINTAINING "CHANSEAN" A LOCAL MUSEUM IN NAKHON
 SAWAN) อ.ที่ปรึกษา : รศ. อวยพร พานิช,อ.ที่ปรึกษาร่วม อ.สุกัญญา สมไพบูลย์ 124 หน้า.
 ISBN 974-14-2330-6

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนจันเสนที่ส่งผลในการก่อตั้ง
 พิพิธภัณฑ์จันเสน รวมทั้งศึกษากระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนจันเสนในการก่อตั้งและธำรงอยู่ของ
 พิพิธภัณฑ์จันเสน ซึ่งเก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน
 20 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนจันเสนเป็นชุมชนเล็กๆ ที่มีเคยมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ เพราะมีการตัดทางรถไฟพาดผ่าน แต่
 ต่อมาเมื่อมีการตัดถนน ผู้คนจึงอพยพไปประกอบอาชีพในถิ่นอื่น ชุมชนจันเสนเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทาง
 ชาติพันธุ์ แต่มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่วัดจันเสนและมี "หลวงพ่อด" เป็นพระผู้นำทางความคิดจึงเป็นศูนย์
 รวมจิตใจของคนในชุมชน เมื่อมีการค้นพบเมืองโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จึงมีการขุดค้นอย่างเป็นทางการ จน
 เมื่อหลวงพ่อดดำริให้ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โครงการก่อตั้ง "พิพิธภัณฑ์จันเสน" จึงเกิดขึ้น

2. ชุมชนจันเสนใช้กระบวนการสื่อสารเป็นกลไกในการสร้างการมีส่วนร่วมกับทั้งภายในกลุ่มชุมชนและ
 ภายนอกกลุ่มชุมชน อันได้แก่ นักวิชาการและนักท่องเที่ยว ซึ่งประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการก่อตั้งและธำรงอยู่ของ
 พิพิธภัณฑ์จันเสน มีดังนี้ (1) การรวบรวมโบราณวัตถุ (2) เรื่องการจัดการอาคารสถานที่ (3) การจัดแสดงภายใน
 พิพิธภัณฑ์ (4) การบริหารงานของพิพิธภัณฑ์ (5) รายรับ-รายจ่ายของพิพิธภัณฑ์ (6) กิจกรรมเสริมของพิพิธภัณฑ์เพื่อ
 ส่งเสริมการท่องเที่ยว

พิพิธภัณฑ์จันเสนเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ก่อตั้งและดำเนินการเพื่อการธำรงอยู่โดยคนในชุมชนเพื่อชุมชนจัน
 เเสน สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างครอบคลุม โดยช่วยเสริมสร้างกลุ่มอาชีพและกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนและที่
 สำคัญ การดำเนินการของพิพิธภัณฑ์ได้สร้างยุวมัคคุเทศก์ ซึ่งเป็นสื่อบุคคลรุ่นใหม่ เพื่อการธำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์ใน
 อนาคต

ภาควิชา วาทยุทยาและสื่อสารการแสดง
 สาขาวิชา วาทยุทยา
 ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อนิสิต.....สุนทรี่ ลีลา
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4785135928 : MAJOR SPEECH COMMUNICATION

KEY WORD: PARTICIPATORY COMMUNICATION PROCESS/COMMUNITY CONCEPT/ GROUP
COMMUNICATION/REGIONAL MUSEUMS CONCEPT

SUNTHAREE LILA : PARTICIPATORY COMMUNICATION PROCESS IN ESTABLISHING AND MAINTAINING
"CHANSEAN" A LOCAL MUSEUM IN NAKHON SAWAN. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. AUYPORN
PANICH, THESIS CO ADVISOR SUKANYA SOMPIBUL 124 pp.
ISBN 974-14-2330-6

This research aims at studying the economic and social condition of Chansean community, which affects the establishment of Chansean Museum. Moreover, it aims at studying the community's participatory communication process in the establishment and maintenance of the museum. The research methodology is composed of non-participatory observation and in-depth interview with 20 persons. The findings are as following;

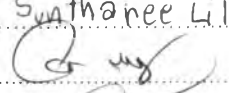
1. Chansean Community is a small community. It was more thriving in the past due to its access to railway transportation; however, with comfort of road development later on, a number of people moved out to find jobs in other cities. Anyhow, community members remained are combined with people of multi-ethnicity. Practically, Chansean Buddhist Temple and Laung Pau Oad the most respected local priest are considered the centre of the community. When the ruin of ancient city was spotted from aero-photograph and the official excavation started in the community, Laung Pau Oad proposed the idea of establishing a local museum and the Chansean Museum Project was initiated.

2. Communication process is used as a mechanism in participatory-building within Chansean community members and related people from other communities such as academics and tourists. Major concerns with the establishment and maintenance of the museum are as following 1) Collection of ancient artefacts 2) Provision of Building and Facilities 3) Design of Museum Display 4) Management of the Museum 5) Management of the Museum Budget 6) Initiation of Special Activities to Promote tourism.

As a local museum established and maintained "by community members, for the community", Chansean Museum achieved vastly in participatory building. The museum helps initiate jobs and activities for community members. Additionally, via its youth guide project, the museum has developed the new generation of community members who will help maintain the museum in the long run.

Department Speech Communication and Performing Arts Student's signature Suntharee Lila

Field of study Speech Communication

Advisor's signature.....

Academic year 2005

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของคณาจารย์หลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รศ.อวยพร พานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่มอบโอกาสที่ดีที่สุดในชีวิตให้กับผู้วิจัย ตลอดจนความรู้ ความรัก ความอบอุ่น ความเสียสละ ที่มอบให้กับชีวิตเล็กๆ นี้

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.เมตตา วิวัฒนานุกูล ประธานกรรมการสอบ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ และ อ.สุกัญญา สมไพบูลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ทุกท่านเสียสละเวลาและกรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขอย่างเอาใจใส่ รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาวาทวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับความรู้ ความรัก ความเมตตา สมคำว่าครู รวมทั้ง พี่สมใจ พี่สมนึกและพี่คิด ที่ให้ความกรุณาอำนวยความสะดวกและดูแลเอาใจใส่ในเรื่องต่างๆ ของนิสิตทุกคน ผู้วิจัยจะไม่ลืมไปตลอดชีวิตว่าครั้งหนึ่งเคยได้เป็นส่วนหนึ่งเล็กๆ ของสถานที่อันทรงเกียรติแห่งนี้

กราบขอบพระคุณครอบครัวที่แสนอบอุ่น คุณพ่อ ผู้ทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวที่ดีเยี่ยมและเป็นผู้ช่วยวิจัย อดทนขับรถให้ลูกโดยไม่เคยย่อท้อ คุณแม่ผู้ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้ความเข้าใจ หลายครั้งที่ผู้วิจัยย่อท้อ แต่พอนึกว่าสิ่งที่ทำอยู่ทำเพื่อสองท่านนี้ ผู้วิจัยจะเกิดพลังใจขึ้นมา ขอขอบคุณ พี่ก้อง ที่ดูแลและให้คำแนะนำ รวมทั้งลูกแมวทุกตัวที่สร้างรอยยิ้มให้เสมอ

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ พระครูนิวัตรธรรมจันทร์ อ.นารัตน์ ทองแท้ อ.รุจิรา เขาวรรณ อ.ศักดิ์ศรี จริยาคุณา และผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่จันเสน ซึ่งนอกจากการถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดี ที่มีประโยชน์กับงานวิจัยชิ้นนี้ ทุกท่านที่ "จันเสน" ยังให้ความเอ็นดูและทำให้ผู้วิจัยรู้สึกดีทุกครั้งที่ได้ไปเก็บข้อมูล

กราบขอบพระคุณคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน บ้านหลังเก่า เจ้านายทุกท่าน พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ที่ให้ความรักและคำแนะนำทั้งในชีวิตการทำงานและการเรียน ผู้วิจัยไม่รู้ว่ในชีวิตจะหาสถานที่ทำงานที่ทำแล้วมีความสุขแบบนี้ได้อีกหรือไม่

ท้ายสุดขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนในรุ่น 7 วาทวิทยา โดยเฉพาะเพื่อนกลุ่มหกฯ พิม ปุ๊ก บ๊อง แบ้ง นับ โป๊ป ที่ร่วมสุขร่วมทุกข์และให้กำลังใจกันตลอด เพื่อนกลุ่ม ม.1 เพื่อนกลุ่ม ป.ตรี ที่ให้กำลังใจทุกครั้งที่ได้พูดคุยกัน ขอขอบคุณพี่จ๊กที่คอยร้องเพลงเพราะๆ ให้ฟังตลอดเวลา ขอขอบคุณพี่หมี่ที่ให้กำลังใจและไม่เคยทอดทิ้งกัน แม้นิยามที่มีปัญหา ขอขอบคุณจริงๆ จากใจค่ะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ปัญหาที่วิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเรื่องชุมชน.....	7
2.2 แนวคิดเรื่องประชาสังคม.....	8
2.3 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	11
2.4 แนวคิดเรื่องการสื่อสารในกลุ่ม.....	20
2.5 แนวคิดเรื่องพิพธภักดิ์ที่ท้องถิ่น.....	27
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34

3	ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1	ระเบียบวิธีวิจัย.....	38
3.2	ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย.....	39
3.3	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
3.4	การนำเสนอข้อมูล.....	40
4	ผลการวิจัย	
4.1	สภาพทั่วไปของชุมชนजनसेनที่ส่งผลต่อการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์.....	42
4.2	กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนजनसेनในการก่อตั้งและดำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์जनसेन.....	51
4.3	การสื่อสารของ 3 ส่วนสำคัญในการก่อตั้งและดำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์जनसेน..	73
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1	สรุปผลการวิจัย.....	87
5.2	อภิปรายผลการวิจัย.....	106
5.3	ข้อเสนอแนะ.....	110
	รายการอ้างอิง.....	111
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก.....	117
	ภาคผนวก ข.....	122
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	124

สารบัญญัตินำ

ตารางที่	หน้า
1 ตารางแสดงคุณลักษณะแบบจำลองเชิงถ่ายถอดกับแบบจำลองเชิง พีธีกรรม.....	16
2 ตารางแสดงกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการก่อตั้งของพิพิธภัณฑสถาน.....	70
3 ตารางแสดงกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการดำรงอยู่ของพิพิธภัณฑสถาน...	74

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนภาพแบบจำลองเชิงถ่ายทอด.....	15
2	แผนภาพแบบจำลองเชิงพีธีกรรม.....	15
3	แผนภาพสามประสานพิพธิภันท์จันเสน.....	73